

RÉFI ATTILA

CSÉCSI NAGY IMRE ALTÁBORNAGY ÉVSZÁZADOS ÉLETÚTJA (1868–1967)

I. RÉSZ. A LUDOVIKÁTÓL A NAGY HÁBORÚ LEZÁRULTÁIG¹

BEVEZETÉS

Vitéz Csécsi Nagy Imre egykori huszártiszt, utóbb magyar királyi altábornagy, I. világháborús hős, aktív közéleti személyiség, református egyházközségi főgondnok neve napjainkra a feledés homályába merült. Sajat korában ugyanakkor széles körben ismert és elismert személy volt, akinek rendkívül hosszú és az átlagosnál jóval mozgalmasabb, dicsőséggel, de számos megpróbáltatással is teli életút adatott. Jelen tanulmányban ennek a megemlékezésre feltétlenül méltó, ráadásul 20. századi történelmünk nagy sorsfordulóihoz is elválaszthatatlanul kapcsolódó, különleges életpályának az első felét kívánjuk felidézni és röviden bemutatni.

CSALÁDI HÁTTÉR ÉS TANULÓÉVEK

Csécsi Nagy Imre 1868. május 11-én Szatmárnémetiben (ma: Satu Mare, Románia) született Csécsi Nagy Miklós (1840–1908) és likovichi Horváth Katalin (1842–1937) fiaként.² A Szatmáron, majd Makón református lelkészként működő apa debreceni, pesti, bécsi, göttingeni és zürichi tanulmányokat követően Kolozsvárott szerezte bölcsészdoktori címét, és egyházi íróként, hitszónokként, valamint a Függetlenségi és 48-as Párt Makó városi elnökeként is jelentős tevékenységet fejtett ki. A nagypapa, Csécsi Nagy Imre (1804–1847) ugyancsak rendkívül jeles személyiség, orvos és ter-

¹ Ezúton is szeretném kifejezni köszönetemet az altábornagy leszármazottainak, különösen Illéssy Ádámnak, a hagyaték kezelőjének, hogy lehetővé tették számomra Csécsi Nagy Imre hagyatékának tudományos feldolgozását. Hálával tartozom továbbá Szakály Sándornak is szakértő tanácsaiért.

² Csécsi Nagy Imre hagyatéka, Telki (a továbbiakban: CsNI-hagyaték), *Származási táblázat – Pesti Hírlap*, 1937. december 29. 8.

mészettudós, a Debreceni Református Kollégium tanára és a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt.³

Fentiekből is kitűnik a református egyház iránti erős elkötelezettség, ami ráadásul több évszázadra nyúlt vissza. Generációk óta a család számos korábbi tagja lelkész-ként, a reformáció szolgálatában fejtett ki jelentős tevékenységet. Nemességszerző ősük, Nagy Márton 1635. január 12-én II. Ferdinándtól kapott címeres levelet fiával, Péterrel és ennek fiával, Andrással egyetemben. Utóbbi fia, Mihály 1694-ben királyi adományt nyert Csécs helysége (ma: Čečejevce, Szlovákia).⁴ Innen származik a nemesi előnév, mely utóbb kettős név formájában, a családnév részeként állandósult.

Az altábornagyra visszatérve, szülei hat gyermeke közül ő volt a második legidősebb. Bátyja, Miklós (1865–1945) jogász és tartalékos huszár főhadnagy volt. Előbb gróf Károlyi Alajos özvegyének és örököseinek uradalmi főpénztárosaként, majd ügyvédként tevékenykedett. Még a dualizmus idején magyar királyi udvari tanácsosi címet nyert.⁵ Öccsei szintén jogot végeztek, József (1876–1966) miniszteri tanácsos, Jenő (1878–1945) pedig miniszteri titkár lett. Két húga, Jolán (1872–1963) és Erzsébet (1875–1921) volt,⁶ utóbbi költőként vált ismertté.⁷

Látható tehát, hogy a katonai pálya kevéssé volt jellemző a család addigi történetére. Tudomásunk szerint Csécsi Nagy Imre volt közülük az első, aki ezt életcéljának választotta. Ő viszont már gyermekkorától erre készült, és miután elvégezte Makón a gimnázium hat osztályát, 16 éves korában, 1884-ben jelentkezett a magyar katonatisztképzés utóbb legendás hírűvé vált intézményébe, a magyar királyi honvédségi Ludovika Akadémiára.⁸

A működését, hosszas előzményeket követően, 1872-ben megkezdő Ludovikán, Csécsi Nagy jelentkezése előtt egy esztendővel, 1883-ban korszakos változás ment végbe. Ekkor ugyanis a kezdeti, „tanfolyamrendszerű” képzést követően megindult

³ *Makó története 1849-től-1920-ig*. Szerk. SZABÓ Ferenc. (Makó monográfiája 5.) Makó, Makó város Önkormányzata, 2002. 334–338. – SZINNYEY József: *Magyar írók élete és munkái*. II. köt. Budapest, Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése, 1893. 221–222., 227–228.

⁴ KEMPELEN Béla: *Magyar nemes családok*. XI. köt. Pótlék és Függelék. Budapest, Grill, 1932. 279.

⁵ *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. Személyes Ügyek* (a továbbiakban: *Rendeleti Közlöny*), 1898/23. 111–112.

⁶ CsNI-hagyaték, Születésnapok (Csécsi Nagy kéziratok feljegyzése a családtagok születési dátumairól), Meghaltak (Csécsi Nagy kéziratok feljegyzése a családtagok halálozási dátumairól), Csécsi Nagy család leszármazási táblázata (kézirat), Kivonat a budapesti Kálvin téri református egyház keresztelési anyakönyvéből. XIII. köt. az 1902. esztendőből. 784. – *Budapesti Cím- és Lakjegyzék*, 1898. 254. – *Vasárnapi Ujság*, 1908/20. 408.

⁷ *Magyarság*, 1921. szeptember 8. 9.

⁸ CsNI-hagyaték, M. kir. honvédségi Ludovika Akadémia. Tényleges áll. tisztképző tanfolyam, IV. évfolyam, 31. szám. Osztályozási jegyzék Csécsi Nagy Imre növendékről. Számozatlan 1. (a továbbiakban: Osztályozási jegyzék.)

a négy évfolyamos hadapródiskolai képzés, ami alaposabb és színvonalasabb oktatás mellett a valódi katonai nevelő és képzőintézeté válást jelentette. Az intézmény pedig ezzel együtt a császári és királyi hadapródiskolák rangjára emeltetett.⁹ A Ludovikán ugyanakkor egyenesen azt tartották, hogy „a Ludovika Akadémia tanterve a cs. és kir. hadapródiskolák tantervét messze felülmúlja és a bécs-újhelyi cs. és kir. katonai akadémia tantervétől csak igen csekély mértékben különbözik”.¹⁰ A hivatalosan „tényleges állománybeli tisztképzőtanfolyam”-nak nevezett, négyéves képzésre a hadköteles kort még el nem ért, 14–16 éves, legalább négy középiskolai osztályt, minimum jó rendű minősítéssel elvégzett ifjak jelentkezettek. Közülük 2–3 napos felvételi vizsgán választották ki a leendő növendékeket.¹¹

Csécsi Nagy sikeres felvételt nyert, ráadásul egy ún. alapítványi helyre. Az évfolyamonként felveendő 60 fő számára ugyanis a fizetéses helyeken kívül teljesen díjmentes és félig díjmentes államköltséges, valamint magánszemélyek, illetve törvényhatóságok által létrehozott és fenntartott alapítványi helyek is rendszeresítve voltak.¹² A Ludovika számára tett nagyszámú alapítvány mindegyike egy-két növendék teljes képzését finanszírozta, évfolyamonként összesen 30 főt, akik ennek fejében egy kötelező nyilatkozat, ún. „Revers” adásával a honvédségnél teljesítendő tízévnyi szolgálatra kötelezték magukat. Ezzel szemben a teljes tandíjat fizetőknek csak négy esztendőnyi szolgálatot kellett vállalniuk.¹³

Csécsi Nagyról hamarosan kiderült, hogy valóban méltó a támogatásra, miután tanulmányai során kezdettől fogva kiemelkedő eredményt nyújtott. Erről tanúskodik az első félév végén, 1885 márciusában szüleihez büszkén írt levele is: „Kedves jó Szüleim! Kevés az időm, de azért mégsem mulaszthatom el, hogy a vizsgák végeredményéről, tudósítást ne küldjek, ami reám nézve nem a legrosszabb, mert nem csak a mi osztályunkban, hanem az egész évfolyamban, a 60 között én vagyok a legeslegeslegelső!! És még hozzá jeles rendű vagyok, azaz hármas kitüntetésű, tehát kardbojtot is kapok, mégpedig egyedül. Tehát az egész évfolyamban magam vagyok a jeles. Ez elég szép eredmény, amit bizony magam sem igen reméltem, annál inkább, mert az első félévben addig senki sem volt jeles, azt beszéltek, hogy nem is lehet

⁹ SZAKÁLY Sándor: A történelem és a hadtörténelem oktatása a magyar katonatisztképző intézményekben, 1872–1945. *Iskolakultúra*, 2009/7–8. 127–132. Itt: 127–129. (a továbbiakban: SZAKÁLY, 2009.)

¹⁰ A m. kir. honvédségi Ludovika Akadémia új szervezete. *Ludovika Akadémia Közlönye*, 1883. 823–842. Itt: 839. – Idézi: MIKLÓS Zoltán: A Ludovika Akadémia tananyaga. *Iskolakultúra*, 2004/6–7. 47–69. Itt: 52.

¹¹ MIKLÓS Zoltán: A Ludovika Akadémia bemeneti szabályozása, a felvétel rendje (1872–1944). *Neveléstörténet*, 2006/1–2. 176–188. Itt: 179–180. (a továbbiakban: MIKLÓS, 2006.) – SZAKÁLY, 2009. 129.

¹² Ld.: 1883. évi XXXIV. törvénycikk a magyar királyi honvédségi Ludovika-Akadémia föllállításáról szóló 1872. évi XVI. törvénycikk módosítása tárgyában, továbbá *A m. kir. honvéd Ludovika Akadémia*. Budapest, Pesti Könyvnyomda, 1900. 34–37. (a továbbiakban: *Ludovika Akadémia*.)

¹³ MIKLÓS, 2006. 178–179.

senki az első félévben. De hát nekem, hála Istennek még ez is sikerült [...] Azt hiszem nemsokára küldhetek egy rangsorozatot, amelyen az én nevem lefelől áll, mégpedig arany betűkkel [...] Érdekes, hogy ezután akárhová megyünk, én vezetem az egész évfolyamot pl. sétáknál vagy kivonulásoknál [...] Ha útiköltséget küldenek kedves szüleim, kérek vagy 1 florest,¹⁴ hogy egy csinos kardbojtot vehessek magamnak, hogy legyen mivel feszítenem!¹⁵

A fenti sorokból is kitűnik törekvő, önérzetes és becsvágyó személyisége, amit az osztályozási jegyzékekben róla írt jellemzések is megerősítenek. Ezek viszont előbbi jellemvonásain túl kiemelik, hogy jó, alapos és gyors felfogású, magatartását tekintve ugyanakkor illedelmes, figyelmes, öltözködésében pedig rendes és tiszta. Az utolsó, negyedik évben előbbieket kiegészültek még a férfias jelzővel is.¹⁶

A ludovikás évek, mint szinte valamennyi onnan kikerült tiszt esetében, Csécsi Nagy számára is egész életére meghatározóak voltak. Ezekre mindig szívesen emlékezett vissza, így 1923-ban a 35 éves évfolyam-találkozó kapcsán is: „Igazi atyai szeretettel neveltek minket [...] Szvetics ezredes,¹⁷ aki később altábornagy lett, úgy vigyázott ránk, mintha az apánk lett volna. [...] Előttünk csak egy évfolyam tanult a Ludovikán, de azért nekünk már elsőrangú tanáraink voltak [...] Mindig, mindegyik első helyen álltak a Ludovika Akadémiából kikerült tiszték, [...] lelkiismeretes, pontos, megbízható katonák voltak. Ebben a honvédtisztikarban páratlan szellem uralkodott, ami a Ludovika Akadémiát minden más közös intézet fölé emelte...”¹⁸

Az 1884-es évfolyam végzett növendékeinek ünnepélyes eskütételére 1888. augusztus 18-án, Ferenc József születésnapján került sor. Csécsi Nagy az évfolyam egészét tekintve másodikként, a lovas növendékek között pedig elsőként végzett, így az évfolyamelső Bartha Lajos¹⁹ gyalogsági növendékekkel együtt hadnagyi kinevezésben részesült, míg a többiek egyelőre hadapród-tiszthelyettesként, illetve a gyengébb eredménnyel végzők hadapród címzetes őrmesterként vagy hadapród címzetes tizedesként nyertek beosztást.²⁰ Sajátos módon azonban a két évfolyamelső hadnagyi

¹⁴ A forint egyik régies neve.

¹⁵ CsNI-hagyaték, Csécsi Nagy Imre levele szüleikhez. Budapest, 1885. március 24.

¹⁶ Osztályozási jegyzék. Számozatlan 3.

¹⁷ Nemesságodi Szvetics József (1828–1912) magyar királyi altábornagy, a Ludovika Akadémia igazgatója, majd első parancsnoka.

¹⁸ BERÉNYI SÁNDOR: A fekete nadrágtól a piros tábornoki sávig – harmincöt év alatt. Vitéz Csécsi Nagy Imre altábornagy visszaemlékezése a régi Ludovikára. *Uj Nemzedék*, 1923. október 7. 2.

¹⁹ Sepsiszek-nagyborosnyói Bartha Lajos (1869–1946) később magyar királyi altábornagy, 1915–1918 között a Ludovika Akadémia parancsnoka.

²⁰ *Budapesti Hírlap*, 1888. augusztus 18. 5. – RADA TIBOR: *A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglaló története (1830–1945)*. I. köt. Calgary–Budapest, vitéz Bánkuty Géza–Gálos-Nyomdász Kft., 1998. 70. – Osztályozási jegyzék. Számozatlan 3.

kinevezése sem azonnali hatályú volt. Ferenc József 1888. augusztus 14-én Ischlben (ma: Bad Ischl, Ausztria) kelt legfelsőbb döntése nyomán ugyanis Bartha és Csécsi Nagy hadnagyi kinevezése egyaránt a Magyar Királyi Honvédség állományába szült, november 1-jétől számítandó ranggal.²¹ Az ekkor érvényben lévő szabályozás következtében azonban a Ludovika Akadémia végzett növendékei előbb a közös hadsereghez soroztattak be, kivétel nélkül hadapródokként, és csak utóbb kerültek áthelyezésre a Honvédséghez. Csécsi Nagy is, ennek megfelelően, augusztus 18-i hatállyal a császári és királyi 15. számú Pálffy-huszárezredbe nyert beosztást első hadapródként.²² Ezt az ellentmondásos eljárást egyébként hamarosan, az 1889. évi VI. törvény cikk 21. §-a révén megszüntették. Ekkor ugyanis elrendelték, hogy a Ludovika végzett növendékei közvetlenül a honvédséghez soroztassanak be.²³

FIATAL KATONA A BOLDOG BÉKEIDŐKBEN

Csécsi Nagy hadnagyi kinevezése 1888. november 1-jén hatályosult, amivel egyidejűleg a magyar királyi 3. honvéd huszárezred I. osztályába helyezték Aradra. Itt alig egy esztendőt szolgált, mivel 1889. október 3-ától a központi lovastiszti tanfolyamon vett részt Budapesten. Ennek elvégzését követően, 1890. augusztus 1-jén visszahelyezték a 3. honvéd huszárezredbe, ezúttal azonban a csákovai (ma: Ciacova, Románia) állomáshelyű II. osztályba, melyet viszont még az év novemberében áthelyeztek Szegedre.²⁴ Itt az altiszti iskola parancsnokaként tevékenykedett 1891 májusáig. Feladatát kitűnően látta el, amiért Szemere Pál alezredes az alábbi tiszti parancsban fejezte ki elismerését: „Kedves kötelességemnek tartom ezen tiszt úrnak mint altiszti iskola parancsnoknak, mondott alkalmazásban bebizonyult rendíthetetlen szorgalma, kiváló ügybuzgalma és odaadó tevékenységéért, melyek által képes volt a követelményeknek megfelelni és tanúságot tenni a honvéd huszár tisztek jeles közszelleméről, kik ott, ahol alkalmaztatnak a honvéd huszárság összérdekeit lankadatlanul és teljes lélekkel mint lovagias tisztekhez illő, megragadják – köszönetemet és dicsérő elismerésemet a szolgálat érdekében kifejezni és ezt az alárendelt tisztikarral is közölni.”²⁵

²¹ *Pesti Hírlap*, 1888. augusztus 23. 12. – CsNI-hagyaték, Csécsi Nagy Imre hadnagyi kinevezési leirata.

²² Osztályozási jegyzék. Számozatlan 1. – *Rendelei Közlöny*, 1888/41. 196–197.

²³ *Ludovika Akadémia*, 5.

²⁴ CsNI-hagyaték, Katonai állomásaim.

²⁵ CsNI-hagyaték, M. kir. szegedi 3. honvéd huszárezred parancsnokság. 3. sz. Tiszti parancs, Szeged, 1891. május 4. (másolat).

Ezt követően 1891–1892 folyamán Budapesten elvégezte a felsőbb tiszti tanfolyamot is. Közben, 1891. november 1-jén főhadnagyi kinevezést nyert.²⁶ Végül, 1892–1894 között az Osztrák–Magyar Monarchia legmagasabb szintű katonai oktatási intézménye, a bécsi császári és királyi Hadiiskola (k u. k. Kriegsschule) ez időben két évig tartó képzését is sikeresen abszolválta.²⁷ Az 1852-ben alapított intézményben a vezérkari tisztek képzése folyt, és gyakorlatilag ennek elvégzése volt a katonai felső vezetésbe történő későbbi bekerülés előfeltétele.²⁸ Felvételt ide egyébként csak legfeljebb századosi rangú, legalább háromévi csapattiszti szolgálattal és nagyon jó minősítéssel rendelkező fiatal tisztek nyerhettek, akik még nem töltötték be a 30. életévüket és egyúttal megfeleltek a szigorú felvételi vizsgán.²⁹

A vezérkari tisztjelöltek hadseregszervezést, vezérkari szolgálati ismereteket, hadtörténelmet, stratégiai és taktikai ismereteket, tereptant, katonai földrajzot, erődítést, műszaki ismeretet, fegyvertant, lövészetet összefüggő ismereteket, valamint hadi törvénykezést tanultak. Rendszeresen lovagoltak, vívtak, a nyelvoktatás keretében pedig a francia és az orosz nyelveket tanulták. Az oktatás reggel hét órakor kezdődött és késő délután fejeződött be. Este harcászati és hadművelési írásbeli feladatokat oldottak meg, térképeket rajzoltak és vázlatokat készítettek. A hallgatókat folyamatosan osztályozták, és ez alapján sorrendet állítottak fel. A végső sorrendet a záróvizsga alakította ki, mely alapján az első harminc tiszt közvetlenül a vezérkarhoz került.³⁰ Így utóbb Csécsi Nagy is, akinek egyébként a később híres-hírhedtté vált Alfred Redl (1864–1913), majdani ezredes is évfolyamtársa volt hadiiskolai tanulmányai során.³¹

Ez idő tájt magánéletében is révbe ért. Még bécsi tanulmányai megkezdése előtt,³² 1892. szeptember 14-én, Szegeden feleségül vette Mayer Arankát (1869–1929), Mayer Ferdinánd szegedi nagykereskedő és gyáros lányát, akivel valószínűleg a „híros városban” teljesített szolgálata során ismerkedett meg. A házassági tanúk bulcsi

²⁶ CsNI-hagyaték, Katonai előléptéseim.

²⁷ Ld.: *Die k. und k. Kriegsschule, 1852–1902*. Wien, Seidel, 1903. 161. (a továbbiakban: *Kriegsschule*.) – Az itt folyó képzés 1908-ig kétéves volt, 1908-ban viszont hároméves képzési formára tértek át.

²⁸ SZAKÁLY Sándor: Az ellenforradalmi Magyarország (1919–1944) hadseregének felső vezetése. Történelmi-statisztikai tanulmány a katonai elitről. *Hadtörténelmi Közlemények*, 1984/1. 34–71. Itt: 53.

²⁹ SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai elit 1937–1945*. Budapest, Magvető, 1987. 103–104. – ZEINAR, Hubert: *Geschichte des österreichischen Generalstabes*. Wien–Köln–Weimar, Böhlau, 2006. 525, 527. (a továbbiakban: ZEINAR, 2006.)

³⁰ HEGEDŰS Elemér: A király katonája. Bárány Antal tábornok életútja. *Soproni Szemle*, 2012/3. 270–289. Itt: 274.

³¹ Ld.: *Kriegsschule*, 162.

³² A Hadiiskolán a tanév ugyanis október 15-től június 30-ig tartott. Ld.: ZEINAR, 2006. 525.

Janky Lajos (1836–1913) tábornok³³ és Endre Andor mérnök, földbirtokos voltak. Az esketést maga az örömapa, Csécsi Nagy Miklós végezte.³⁴ A házasságból később öt fiú született: Aladár (1893–1950), gyalogsági főhadnagy, Imre (1894–?), őrnagy, Emil (1896–1976), tüzér alezredes, László (1899–1989), mérnök, közgazdász és Miklós (1904–2002), agrármérnök, a nagytétényi sertéshizlaló igazgatója.³⁵

Csécsi Nagy a Hadiiskola elvégzését követően, 1894. november 1-től különböző vezérkari beosztásokban teljesített szolgálatot, előbb az V. számú pozsonyi hadtest vezérkari osztályán, majd 1895. november 1-től Szegeden az 1. honvéd lovasdandár törzsénél.³⁶ Ez idő alatt, 1896. november 1-jén századosi előléptetésben részesült.³⁷ 1897. november 1-jével a budapesti 1. honvéd huszárezredbe helyezték, ezen ezred II. osztályába való beosztás mellett. 1897. november 15-ei hatállyal azonban visszahelyezték Szegedre, de ezúttal a 3. huszárezred II. osztályába nyert beosztást.³⁸ 1900 decemberében a pozsonyi honvéd kerületi parancsnokság vezérkari osztályába helyezték.³⁹ 1903 májusában újra a huszárokhoz került, mégpedig Marosvásárhelyre, a 9. honvéd huszárezred 2.⁴⁰ osztályába. 1905. november 1-jével a budapesti 1. honvéd huszárezred Kecskeméten állomásozó 2. osztályába nyert beosztást.⁴¹ Rövidesen azonban, 1907 júniusa körül, innen is áthelyezték, mégpedig ugyanezen ezred 1. osztályába Budapestre.

A pályafutás eddigi ismertetéséből is kitűnik, hogy a dualizmus békeéveiben, a monarchiabeli katonatisztek többségéhez hasonlóan, ő is mozgalmas, szolgálati helyének sűrű változtatásával együtt járó életre kényszerült. Viszont honvédtiszt lévén, állomáshelyei, szemben a közös hadsereg tisztjeivel, csak a Magyar Királyság területére korlátozódtak. 1907. évi áthelyezéséről egyébként a *Függetlenség* című kecskeméti napilap is beszámolt „Napi hírek” című rovatában. Ebből kitűnik, hogy már ekkor közkedvelt társasági személyiség volt. A távozása miatti sajnálkozó híradás-

³³ Vitéz bulcsi Janky Kocsárd (1868–1954) lovassági tábornoknak, a magyar királyi honvédség későbbi főparancsnokának édesapja.

³⁴ *Szegedi Híradó*, 1892. szeptember 15. 4. – CsNI-hagyaték, Kivonat a szegedi református egyház házassági anyakönyvéből az 1892. évről.

³⁵ CsNI-hagyaték, Születésnapok, Meghaltak, Csécsi Nagy család leszármazási táblázata. – Csécsi Nagy Emil, Csécsi Nagy László gyászjelentései: <https://www.geni.com/people/Mikl%C3%B3s-Cs%C3%A9csi-Nagy/6000000032581587269> (letöltés: 2019. november 26.)

³⁶ CsNI-hagyaték, Zusatz für das Jahr 1895 zur Qualifications-Liste.

³⁷ CsNI-hagyaték, Katonai előléptetésem.

³⁸ *Rendeleti Közlöny*, 1897/50. 239. – Uo. 1897/47. 210.

³⁹ CsNI-hagyaték, Katonai állomásaim, Dicséző elismerés Csécsi Nagy Imre százados úrnak. M. kir. pozsonyi IV. honvéd kerületi parancsnokság.

⁴⁰ 1901-ben az osztályok római számmal történő jelölése helyett az arab számjegyeket rendszeresítették.

⁴¹ CsNI-hagyaték, Katonai állomásaim. – *Rendeleti Közlöny*, 1905/39. 264.

ban kiemelték, hogy a rokonszenves modorú Csécsi Nagy a legnépszerűbb tiszték egyike volt a városban, aki feleségével együtt állandó résztvevője volt a helyi társasági élet minden fontos eseményének.⁴² Nagyfokú társasági aktivitását más, korabeli újságcikkek is alátámasztják, ezekből ugyanis kiderül, hogy gyakran jelent meg a különféle bálokon, vadászaton, esetenként díjlovaglásokon is.

A korábbiakhoz hasonlóan budapesti állomáshelyén sem maradhatott sokáig, 1908. július 1-jei hatállyal Nagyváradra, a 2. honvéd huszárezred 1. osztályába helyezték.⁴³ 1909. május 1-jével őrnagyi kinevezésben részesült, majd 1909. június 1-jével az 1. osztály parancsnokává lépett elő,⁴⁴ 1912. november 1-jével pedig alezredesi kinevezést nyert.⁴⁵ 1913 körül ugyanakkor ezredénél némi átszervezés történt, és a parancsnoksága alatt álló nagyváradi osztály lett ezentúl a csapatost 2. osztálya, a debreceni pedig az 1. 1913. augusztus 18-án, 25 évnyi szolgálata következtében 3. osztályú tiszti katonai szolgálati jel adományozásában részesült.⁴⁶ A csupán szórakozást jelentő, könnyed társasági eseményeken már ekkor is túlmutató, a későbbiekben kiteljesedő közéleti érdeklődését mutatja, hogy 1913. szeptember végén részt vett a magyar városok abban az évben Nagyváradon tartott kongresszusán is.⁴⁷

FRONTSZOLGÁLAT A NAGY HÁBORÚ IDEJÉN

Az I. világháború kitörését követően, 1914 késő nyarán, ezredével a galíciai hadszíntérre vezényelték. Az akkor érvényes hadrend szerint a 2. számú honvéd huszárezred a lovag Brudermann Rudolf (1851–1941) lovassági tábornok által vezetett 3. hadsereg kötelékébe tartozott, ezen belül pedig a 11. honvéd lovashadosztály alárendeltségébe helyezett, Czító Károly (1855–1926) vezérőrnagy parancsnoksága alatt álló 22. honvéd lovasdandárba. Csécsi Nagy osztálya augusztus 20-án indult el Nagyváradról.⁴⁸

Erről és az első háborús élményeiről a következőképp írt hűgának, Erzsébetnek: „Mi bizony, hogy a szokásos szólással éljek: úgy cseppentünk bele az események közepébe, mint mikor derült égből lecsap a villám. Egy feledhetetlenül szép búcsúztató után – melynél lélekemelőbbet elképzelni sem tudok – bizalommal és lelkesen-

⁴² *Függetlenség*, 1907. június 15. 2.

⁴³ CsNI-hagyaték, Katonai állomásaim. – *Rendeleti Közlöny*, 1908. 19/164.

⁴⁴ CsNI-hagyaték, Katonai előléptetésem. – *Rendeleti Közlöny*, 1909/15. 140. – Uo. 1909/18. 185.

⁴⁵ CsNI-hagyaték, Katonai előléptetésem. – *Rendeleti Közlöny*, 1912/37. 367.

⁴⁶ *Rendeleti Közlöny*, 1913/42. 435.

⁴⁷ *Az Ujság*, 1913. szeptember 30. 5.

⁴⁸ *A m. kir. debreceni 2-ik honvédhuszárezred története, 1869–1918*. Összeállította: az ezred emlékbizottsága, Budapest, Radák Lajos, 1939. 12, 14. (a továbbiakban: *2-ik honvédhuszárezred*.)

déssel telve indultunk el a hosszú útra, melyről senki sem tudhatta közülünk, hogy lesz-e még onnan visszatérés? És bizony, akik akkor a lelkesedés mámorában úsztunk, közülünk már eddig sokan ott maradtak, s nem látják többé édes hazánkat, melyért s az utána való vágyakozásért – nem restellem bevallani – sok könnyet hullattunk ott a messze idegenben. Egy kedves, jó szomszédom által meglepetésszerűleg tubarózsával csodaszépen feldíszített lovamon vezettem kis csapatomat a lakosság meg nem szűnő éljenzése és virágosó közben a vasúthoz, hol már vártak ránk a tábornokok és a tisztikar. A búcsúbeszéd után következett az »Imához« vezényszó, melynél a legmagasztosabb mozzanat az volt, mikor a katonazene a himnust játszotta, s a sok ezernyi nép levett kalappal, áhítattal énekelte, hogy »Isten áldd meg a magyart!« A megindultságtól könnyek peregtek végig arcunkon [...] Ezután következett a három napig tartó utazás. A megérkezés utáni első napon már belejutottunk az ütközetek sorozatába. Mindjárt az első nap estéjén rohamot intéztünk az ellenségre,⁴⁹ amelyben különösen a derék aradi huszárok veszítettek sokat.⁵⁰ Másnap azután nekünk volt sok veszteségünk, mikor K[amionka Strumilowa]⁵¹ városkán áthaladva, az orosz rettentő támadást intézett ellenünk. Ez alkalommal három tisztem esett s a legénységből is sokan ott maradtak.⁵²

Az előbb említett események, illetve az első harcérintkezések konkrétan a következőképpen zajlottak: a 2. honvéd huszárezred a 3. honvéd huszárezreddel együtt augusztus 24-én kezdte meg Lemberg (ma: Lviv, Ukrajna) térségéből az előrenyomulást Kamionka Strumilowára. Ennek során azonban, ellentétben a 3. honvéd huszárezreddel, Csécsi Nagy osztálya nem ütközött ellenségbe. Esetükben a tűzkeresztségre csak másnap került sor. A 25-én reggel kezdetét vett előrenyomulás során ugyanis a 2. osztályt rendelték ki elővédnek, a Bug folyón való átkelés biztosítására. Az átjáróknál azonban erős orosz ellenállásba ütköztek, minek következtében végül visszavonulásra kényszerültek. Utóbb az osztály egyik százada ismét megpróbálkozott az előrenyomulással, de az orosz túlerővel ezúttal sem bírtak.⁵³

A hadosztályparancsnokság emiatt a következő napra nagyobb szabású erőszakos felderítést rendelt el. Ennek során az első harcvonal centrumát a nagyváradi osztály képezte. A roham során egy ellenséges srapelgolyó leterítette Csécsi Nagy lovát, mely ráesett és maga alá temette. Három derék huszársa azonban rögtön vissza-

⁴⁹ 1914. augusztus 24-éről van szó.

⁵⁰ A 3. szegedi honvéd huszárezred 2. osztályának békeállomása volt a háborút megelőzően Aradon. Rájuk utal fent Csécsi Nagy.

⁵¹ Oroszul: Kamenka-Sztrumilovszkaja. Ma: Kamjanka-Buzka, Ukrajna.

⁵² A levél a következő újságcikkben került közlésre: Huszárezredes az aradi honvéd huszárokról. *Aradi Közlöny*, 1914. november 22. 7. (a továbbiakban: Huszárezredes.)

⁵³ *2-ik honvédhuszárezred*, 21.

fordult és kiszabadította a némileg kábult alezredest, aki az esés következtében bordatörést és könnyebb külső sérüléseket szenvedett. Egy golyó pedig, miután huszárai felségítették, a csákóját lőtte át.⁵⁴ Ily módon ő is hamar megtapasztalni kényszerült a háború kegyetlen valóságát, és mint írja: „ez így ment napról-napra, az események kergették egymást. Állandó tevékenységben és izgalomban teltek napjaink.”⁵⁵

Szeptember közepén az ezredparancsnok, Flohr János (1865–1944) alezredes⁵⁶ megbetegedése következtében Csécsi Nagy vette át az ezred parancsnokságát,⁵⁷ majd hamarosan, 1914. november 1-jén, ezredesi kinevezést is nyert.⁵⁸ Viszont november 7-én ő is megbetegedett, pontosabban a régi reumája újult ki a hadjárat fáradalmainak köszönhetően. A sok küzdelem után azonban ekkoriban a 11. honvéd lovashadosztály is némi pihenőt kapott, így Csécsi Nagy is kétheti szabadságot kért, melynek során Nagyváradra utazott, hogy a városhoz közeli Félixfürdön kúráltassa magát.⁵⁹

A hadszíntérre való visszatérését követően, 1914. december 10-én, az akkor létrehozott 2. népfelkelő huszárezred ideiglenes parancsnokává,⁶⁰ 1915. május 18-án pedig az 1. népfelkelő lovas dandár parancsnokává nevezték ki.⁶¹ Az 1914 decemberében felállított, az 1. és 2. népfelkelő huszárezredből álló 1. népfelkelő lovasdandár 1915 elején került először bevetésre a Keleti-Kárpátokban, a Felvidékre betörő oroszok ellen. Májusban, a gorlicei áttörést követően, a Przemysl (ma Lengyelország) irányába történő előrenyomulásban vett részt, immár Csécsi Nagy parancsnoksága alatt. Utóbb, július folyamán, a Lemberg-től keletre vívott harcoknál használták fel, augusztustól pedig a Bug folyó mellett, Kamionka Strumilowától északra foglalt el védelmi állást. Az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartása elismerésül 1915. augusztus 20-án az uralkodó a Katonai Érdemkereszt III. osztályát hadidíszítmény-

⁵⁴ CsNI-hagyaték, Igazolvány, 1921. február. – *2-ik honvédhuszárezred*, 22. – Huszárezredes, 7.

⁵⁵ Huszárezredes, 7.

⁵⁶ Utóbb altábornagyi rendfokozatig jutott.

⁵⁷ *2-ik honvédhuszárezred*, 32.

⁵⁸ CsNI-hagyaték, Katonai előléptetésem. – *Rendeleti Közlöny*, 1914/67. 581.

⁵⁹ *2-ik honvédhuszárezred*, 45. – Huszárezredes, 7.

⁶⁰ A Magyarországon és Ausztriában a háború esetére rendszeresített, két fegyvernemből álló népfelkelés, illetőleg Landsturm a Monarchia haderejének harmadik vonala, gyakorlatilag kiegészítő fegyveres erő volt. A háború kezdetén minden honvéd huszárezred 1-1 népfelkelő huszárosztályt állított fel. 1914 végén ezen osztályok egy részéből hozták létre önálló csapattekként a két népfelkelő huszárezredet. Népfelkelési kötelezettséggel, az ehhez szükséges védképességgel rendelkező, de sem a közös hadsereg, sem a honvédség állományhoz nem tartozó 19–42, 1915-től 18–50 év közötti férfiak tartoztak. Tisztikarukat főként nyugállományú, szolgálaton kívüli vagy kilépett tisztek, illetve megfelelőnek minősülő polgári személyek alkották.

⁶¹ HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban: HIM HL), Tiszti személyügyi anyagok, 1900 előtt született tisztek anyakönyvi lapjai, nyt. szám: 1890/3200, Belehunngsantrag, 1915. szeptember 28.

nyel adományozta Csécsi Nagy számára, 1916. január 10-én pedig díjmentesen elnyerte a Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel, ugyancsak az ellenség előtt tanúsított vitéz és eredményes magatartása elismeréséül.⁶²

Csécsi Nagy népfelkelő dandára 1916 első felében az Ikva folyó mentén, Brodytól (ma Ukrajna) keletre épített ki állásokat. Ezekben érte az 1916 júniusában meginduló Bruszilov-offenzíva, melynek során az előrenyomuló oroszokkal szemben rendkívül hősi és önfeláldozó ellenállást tanúsított, egyúttal azonban hatalmas veszteségeket szenvedett.⁶³ Az erősen megfogyatkozott dandárt ezért még június közepén kivonták az arcvonalból. Ezen alkalommal az 1. hadsereg parancsnoka, báró Paul Puhallo von Brlog (1856–1926) vezérezredes a következő dicsérő parancsot adta ki: „A június 4-i sapanowi⁶⁴ áttörést követő [...] harcokban a lóról szállt lovasságból álló Csécsi Nagy csoport különösen kitüntette magát hősiességével. Ezek a derék magyar népfelkelő huszárok oly heroikus magatartást tanúsítottak, hogy állományuk több mint felének feláldozásával három napon át tartó makacs védelmi harcokban nemcsak megállították a sokszoros túlerővel végrehajtott támadásokat, hanem még bravúros, sikeres ellentámadásokat is végrehajtottak. Ennek a kiváló csoportnak a legkülönlegesebb elismerésemet fejezem ki rendkívüli nagy hősiességéért.”⁶⁵

A dandárt ezt követően más alakulatokkal együtt az 1. és a 4. hadsereg közötti, mintegy 50 km-es hézag biztosítására rendelték.⁶⁶ A cári csapatok azonban itt is támadásba lendültek, a 7. lovashadosztály kötelékében lévő dandár így július közepétől, Tereszkowiec (ma: Tereskivc, Ukrajna) és Oszczew (ma: Osiv, Ukrajna) térségében újabb súlyos harcok középpontjába került. Ezek során július 19-től a Korytnica és Pustomyty (ma mindkettő Ukrajnában) közötti állásokat védte önfeláldozóan, mígnem július 25-én a német 2. gárda-lovasdandár fel nem váltotta. Csécsi Nagy népfelkelő huszárait ezt követően a 2. hadsereg támogatására Brody környékére szállították.⁶⁷ Távozásukkor a 7. lovashadosztály parancsnoka, Gabriel Franz Marenzi (1861–1934) örgróf, vezérőrnagy az alábbi parancsban búcsúzott tőlük: „Féléven át a 7. lovashadosztályhoz való tartozás után a m. kir. 1. népfelkelő lovasdandár kiválik a hadosztály kötelékéből. Ha ezen idő alatt a derék és hős katonáknak ismert népfelkelő huszárokat csupán tiszteltük és becsültük, úgy a sapanowczyki és turyai, valamint a legutóbb Tereszkowiecnél vívott harcok után már csak bámulni tudjuk őket.

⁶² *Rendeleti Közlöny*, 1915/93. 1366. – Uo. 1916/9. 133.

⁶³ Magyar huszár. A magyar lovaskatona ezer évének története. Szerk. PILCH Jenő, Budapest, Reé, é. n. [1936], 287. (a továbbiakban: PILCH, [1936].)

⁶⁴ Ma: Sapaniv, Ukrajna.

⁶⁵ PILCH, [1936]. 287–288.

⁶⁶ Uo. 289.

⁶⁷ Uo. 294.

Nekem különösen még az a szerencse is osztályrészül jutott, hogy ezzel a kiváló csapattal több mint egy év előtt — a kárpáti nehéz harcok idején — a 4. lovashadosztálynál, dicsőséges és felejthetetlen napokat élhettem át. Nehezünkre esik megválni ettől a bátor dandártól, amely jóban-rosszban, hűségesen kitartott mellettünk. Legőszintébb szívből köszönöm a parancsnoknak, Csécsi Nagy ezredes úrnak, az összes tiszteknek, altiszteknek és huszároknak önfeláldozó, hű szolgálataikat és a jövőre is Isten áldását kérem a népfelkelő huszárok működésére.⁶⁸

A dandárt 1916. szeptember elején, az augusztus végi román támadás következtében, Erdélybe vezényelték, és vonaton Marosvásárhelyre (ma: Târgu Mureș, Románia) szállították. Először a Görgényi-havasok keleti lejtőinek védelmét kapta feladatul, majd Parajd (ma: Praid, Románia) térségében egy 35 km széles arcvonalat kellett védelmeznie. Ennek során Csécsi Nagy, akinek alárendeltségébe helyeztek egy bosnyák gyalogezredet és egy honvéd taracküteget is, csoportosítása élén a nehéz, hegyes terepen, dacára a kiterjedt frontvonalnak, sikeresen lelassította a többszörös túlerejű román erők előnyomulását.⁶⁹ Ugyanakkor szeptember végére, szívós küzdelemben, de visszaszorultak a Küküllőig. Ekkorra azonban sikerült jelentősebb erőket összevonni a nevezett folyó mögött, minek révén lehetővé vált, hogy az osztrák–magyar erők immár támadólag lépjenek fel a románokkal szemben.

Az október elején kibontakozó ellentámadás során a népfelkelő lovasdandár a VI. hadtest kötelékében Székelyudvarhelyen (ma: Odorheiu Secuiesc, Románia) át Csíkszereda (ma: Miercurea Ciuc, Románia) felé nyomult előre, majd részt vett a Gyimes völgyének visszafoglalásában, végül Gyimesbükktől (ma: Ghimeș-Făget, Románia) északra foglalt állást. Itt azonban a kimerítő harcokban erősen megfogyatkozott seregest, pótlások hiányában, hamarosan feloszlataásra került.

Mindeközben Csécsi Nagy, még az 1916. június 4–9. közötti sapanowi harcok során tanúsított helytállásáért, az 1916. október 1-jei legfelsőbb döntés alapján október 14-én elnyerte a Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel és kardokkal.⁷⁰ Az újabb magas kitüntetés feletti örömét dandárának feloszlataása nyilván beárnyékolta, ez ugyanis mélyen megrázta, amit háborús naplója érzékletesen tanúsít.⁷¹

⁶⁸ Uo. 294. – Az eredeti német nyelvű parancs másolatát ld.: CsNI-hagyaték, Reservist-Divisionskommando Befehl Nr. 4.

⁶⁹ HIM HL, Tiszti személyügyi anyagok, 1900 előtt született tiszték anyakönyvi lapjai, nyt. szám: 1890/3200, Belohnungsantrag, 1918. január 29. – PILCH, [1936]. 306–307.

⁷⁰ HIM HL, Tiszti személyügyi anyagok, 1900 előtt született tiszték anyakönyvi lapjai, nyt. szám: 1890/3200, Az 1. hadsereg parancsnokságának tájékoztatója a vezérkari főnökség kitüntetési csoportja számára, 1917. december 18.

⁷¹ A könnyebb érthetőség kedvéért a Csécsi Nagy naplójában előforduló egyértelmű rövidítéseket feloldottam (például du=délután, hdt=hadtest).

„XI/9. Csütörtök [...] Délután a hadtest értesít, hogy felterjesztést tett a hadsereg főparancsnoksághoz, hogy a dandárból 1 ezred alakíttassék, – ami a dandár feloszlását jelentené. A hír nagyon fájdalmasan érint bennünket. Böszörményit⁷² elküldöm Hazaihoz⁷³ egy levéllel, hogy akadályozza meg a feloszlást, aminek csak az volna a célja, hogy a dandárnak így felszabaduló részére a hadtest rátegye a kezét. [...]

XI/21. Kedd reggel kapjuk az elkésérítően szomorú hírt, hogy a főherceg⁷⁴ a dandárt feloszlátja. A csapatokból egy ezred alakul Abonyi⁷⁵ parancsnoksága alatt, amely áll 2 huszár és 1 lövész osztályból. Én egyelőre a H.M. rendelkezésére vagyok bocsátva. Úgy látszik tehát, hogy hiába küldöttem el Böszörményit és Kállayt, hogy az előrelátott feloszlásnak eléje vágjunk. A törzsnél és az összesnél igen nagy az elkéseredés. Én megvárom, míg az átalakulás meglesz, azután megyek jelentkezni azon feltevésben, hogy más parancsnokságot már nem fogok átvenni. [...]

XI/23. [...] Az éhes előjárók osztozkodnak már a dandáron. Hadbiztost, orvos főnököt, távbeszélő osztágot, eleség lépcsőket, egészségügyi intézetet már elvették tőlünk, a postát is, amely ma beszünteti működését.”⁷⁶

Az érzelmek hatása alatt adta ki Csécsi Nagy december 1-jén utolsó dandárparancsát, amelyben búcsút vett szeretett tisztjeitől és legénységétől: „[...] a parancsnokságom alatt álló lovasdandár megszűnt. Nehéz e szót leírnom s beleélnem magamat abba a ténybe, hogy meg kell válnom az én kedves és vitéz népfelkelőimtől. Kedvesek voltatok nekem, mert a két év alatt, mit köztetek töltöttem, csak jót és szépet láttam tőletek [...] Büszke önérettel mondhatjuk el, hogy a most megszűnő dandár sohasem volt másodrendű [...] mindig a legnehezebb feladatokra alkalmaztak, s minden egyes feladat megoldása egy-egy újabb levéllel gazdagította azt a babérkoszorút, mely hivatva lesz ennek a dandárnak emlékét a történelem számára megörökíteni. Küzdöttetek lovon, rohamoztatok gyalog, voltatok hosszú hónapokon át lövészárkok lakói – beváltatok dermesztő hidegben és égető napban – becsülettel megálltatok helyeteket a Kárpátok zordon bércei és rengeteg erdői közt, valamint Wolhynia rónáin is [...] A magyarok Istene, ki az ő kedves népfelkelő huszárjait annyi visz-

⁷² Böszörményi Oszkár főhadnagy.

⁷³ Bárány Samu (1851–1942) vezérezredes, magyar királyi honvédelmi miniszter.

⁷⁴ Bizonyosan a Habsburgok tescheni ágából származó Frigyes (1856–1936) főherceg, tábornagról van szó, aki ez időben, mint főparancsnok, a hadsereg-főparancsnokság élén állt, mely alá hivatalosan a magyar királyi népfelkelés is tartozott.

⁷⁵ Alpári Abonyi Andor (1872–1925) honvéd alezredes, utóbb ezredes, császári és királyi kamarás.

⁷⁶ CsNI-hagyaték, Csécsi Nagy Imre háborús naplója. (kézirat) VII. köt (1916. VIII. 27–1916. XI. 28.), 68., 72–73., 74.

tagság közt megőrizte, vezéreljen ezután is benneteket. Maradjatok azok, akik eddig voltatok, hogy tovább is csak dicsőséget szereztek édes Hazánknak [...].”⁷⁷

HÁTORSZÁGI SZOLGÁLAT ÉS A HÁBORÚ VÉGE

Csécsi Nagy 1914. augusztus 20-ától 1916. december 1-jéig tartó frontszolgálatával lezárult,⁷⁸ a háború további részében ugyanis már csak kevésbé megerőltető, hátszolgálatra alkalmazták. Egyértelműen kijelenthetjük tehát, hogy előbbi két év, különösen az 1. népfelkelő lovas dandár élén eltöltött másfél esztendő jelentette katonai pályájának legfontosabb és legkiemelkedőbb időszakát. Háborús helytállása révén, mint az eddigiekből is kitűnt, kétséget kizáróan bizonyította, hogy kiváló katona és rátermett vezető volt. Ezt egyértelműen megerősíti a közvetlen előjárója, lovag Siegmund von Micewski (1858–1935) altábornagy által adott minősítés is, mely egyúttal érzékletes képet ad Csécsi Nagy személyiségéről: „Példásan szilárd jellem, helyes taktikai látásmóddal és érzéssel, valamint megfelelő képességgel arra, hogy szándékát tettekre váltsa. Kritikus helyzetekben is hidegvérű és megfontolt, mindenkor kellő figyelemmel van ugyanakkor csapatai állapotára is. A legnagyobb tűzben is megőrzi bátorságát és nyugodtságát. Befolyása alárendeltjeire nagyon jó. Bizalmukat bírja, és fenntartja a tisztikar bajtársiasságát és egységét. Energikus, ugyanakkor jóakarató, egyúttal nagyon népszerű. Nagyon jó dandárparancsnok.”⁷⁹ Mindehhez a XVIII. hadtest parancsnoka, Claudius Czibulka (1862–1931) altábornagy 1916. szeptember 1-jén a minősítési lapon a következő rövid kiegészítést fűzte: „Mind offenzívában, mind állóháborúban tökéletesen helytáll. Vitéz és rátermett katona.”⁸⁰

Csécsi Nagyot 1917-ben, a hátszolgálatba vezényelve, a pozsonyi katonai parancsnokság helyettes vezetőjévé nevezték ki, majd még ugyanazon évben a kolozsvári V. honvéd kerületi parancsnoksághoz nyert beosztást.⁸¹ 1917. augusztus 16-án a magyar királyi honvédelmi miniszter rendeletben dicsérte meg a VI. magyar hadikölcsön jegyzése körül kifejtett kiválóan buzgó és sikeres tevékenysége elismeréseként.

⁷⁷ CsNI-hagyaték, Csécsi Nagy Imre dandárparancsa, Gyimesbükk, 1916. december 1. – A parancs szövegét utóbb közölte: *Magyarország*, 1917. február 3. 7.

⁷⁸ Ld.: HIM HL, Tiszti személyügyi anyagok, 1900 előtt született tisztek anyakönyvi lapjai, nyt. szám: 1890/3200, Belohnungsantrag, 1918. január 29.

⁷⁹ Uo. Előjegyzési lap a minősítvényi leíráshoz 1914. augusztus 20-tól 1916. május 31-ig terjedő időre. Számozatlan 1.

⁸⁰ Uo.

⁸¹ *Magyar Feltámadás Lexikona* (A magyar legújabb kor története). Szerk. Dr. SZENTMIKLÓSSY Géza. Budapest, Magyar Feltámadás Lexikona kiadása, 1930. 513.

Egy évvel később, 1918. szeptember 26-án a VII. magyar hadikölcsön kapcsán folytatott tevékenysége okán részesült hasonló miniszteri elismerésben.⁸² 1918 tavaszán, a korábban a fronton teljesített kiemelkedő szolgálataért IV. Károly március 5-én kelt legfelsőbb döntése nyomán, díjmentesen elnyerte a Vaskorona Rend II. osztályát is hadidíszítménnyel és kardokkal.⁸³

A háború végét és a dualista Monarchia összeomlását követően, az időközben hatalomra került, magát pacifista illúziókban ringató Károlyi-kormány a tisztikar létszámának drasztikus csökkentésébe kezdett.⁸⁴ Ennek során 1919. január 1-jével nyugállományba helyezték Csécsi Nagy ezredest is.⁸⁵ Az ezt követően Nagyváradon élő hősünkre azonban nem vártak nyugodt és békés nyugdíjas évek. A beköszöntő 1919-es esztendővel ugyanis különösen baljós és vészterhes időszak vette kezdetét hazánk és Csécsi Nagy számára egyaránt. Az addigi világ, amelyben félszáz esztendőt leélt, gyakorlatilag összeomlott, rá pedig minden korábbinál súlyosabb megpróbáltatások vártak...

⁸² Ld.: *Rendeleti Közlöny*, 1917/109. 2102. – Uo. 1918/143. 4128.

⁸³ CsNI-hagyaték, A Főudvarmesteri hivatal 1918. március 13-án kelt leirata. – *Rendeleti Közlöny*, 1918/37. 961.

⁸⁴ Ld.: SZAKÁLY Sándor: *A magyar királyi honvédség tisztikarának létrejötte és összetétele a két világháború közti Magyarországon*. In: Magyarország és Európa 1919–1938. Szeged, Belvedere Meridionale, 2001. 33–42. Itt: 35.

⁸⁵ CsNI-hagyaték, A magyar hadügyminiszter 304308. számú irata, 1919. február 1. – *Rendeleti Közlöny*, 1918/184. 5222.